

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน¹

พนมพร แสงสว่าง²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ซึ่งในปัจจุบันประวัติกการกระทำคามผิดทางอาญาของผู้กระทำคามผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้กระทำคามผิดหลายคน แม้จะได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลจนพ้นโทษมาแล้ว หรือเป็นคดีที่ศาลใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษาจนศาลศาลเยาวชนและครอบครัวได้มีคำสั่งยุติการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นการใช้มาตรการพิเศษก่อนการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 หรือการใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษาหลังฟ้องคดี ตามมาตรา 90 หรือ มาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 หรือแม้แต่คดีที่พนักงานอัยการได้มีคำสั่งไม่ฟ้องหรือกรณีอื่นๆ เมื่อเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่และในการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐหรือแม้กระทั่งบริษัทเอกชนย่อมต้องมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรก่อนที่จะรับเข้าทำงาน และในปัจจุบันหน่วยงานของรัฐที่รับสมัครสอบเข้ารับราชการได้มีระเบียบ ข้อบังคับ คุณสมบัติลักษณะต้องห้ามที่ต้องไม่เป็นบุคคลผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หากบุคคลใดมีความประพฤติเสื่อมเสียย่อมเป็นบุคคลผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามและไม่สามารถบรรจุเข้ารับราชการได้ ประวัติการกระทำคามผิดทางอาญาในเมื่อครั้งที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนซึ่งจะต้องเติบโตขึ้นมาเป็นบุคลากรทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวต่อไปข้างหน้า เพราะหากเคยกระทำคามผิดทางอาญาย่อมต้องถูกพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อที่จะตรวจสอบและบันทึกประวัติอาชญากรตามกฎหมาย หรือแม้แต่การประกอบอาชีพ เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ดูแลบิดา มารดา สามิ ภรรยา หรือบุตรของเขาในวันข้างหน้า หากว่าเด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำคามผิดทางอาญาเหล่านี้ไม่ได้รับโอกาสในการกลับตนเป็นคนดีจากสังคมย่อมทำให้ส่งผลกระทบต่อหลายๆอย่าง ตั้งแต่ระดับประเทศชาติ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ปัญหาทางสังคมต่างๆ ลงมาจนถึงระดับครอบครัวในการประกอบอาชีพของเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ จึงเห็นได้ว่าหากเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ ที่เคยกระทำคามผิดทางอาญามีประวัติอาชญากรติดตัวย่อมไม่ส่งผลดีต่อตัวเด็ก

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ชนิยผล และกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑพร วงศ์ทองสรรค์ และ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอำนาจเจริญ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หรือเยาวชนและหากพิจารณาในเชิงโครงสร้างของสังคม การที่เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้รับโอกาสในการกลับตนเป็นคนดีจากสังคมอาจจะทำให้พวกเขาเหล่านี้ เกิดคำถามว่าเมื่อตนเองได้รับบทเรียนชีวิตจากการตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และได้สำนึกในการกระทำความผิดพร้อมที่จะกลับตนเป็นคนดี เหตุใดสังคมจึงไม่ยอมให้โอกาสเขาในการกลับเข้าสู่สังคมได้ดังเช่นคนปกติทั่วไป และเมื่อสังคมไม่ให้โอกาสเขาเหล่านี้ก็อาจจะคิดย้อนกลับไปกระทำความผิดอีกครั้ง ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม เช่น ในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินจนเกิดเป็นปัญหาระดับสังคมหรือเป็นปัญหาระดับชาติ แม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันมีวิธีการพิจารณาคดีอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่มีความแตกต่างไปจากผู้ใหญ่โดยเน้นแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ให้กลับตนเป็นคนดีมากกว่าการพิพากษาลงโทษแบบผู้ใหญ่ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกใช้ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งต้องหว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแต่สุดท้ายแล้วหากภายหลังที่เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้พ้นโทษออกมาแต่ไม่ได้รับโอกาสจากสังคมเนื่องจากถูกมองว่าเป็นบุคคลผู้เคยมีความประพฤติเสื่อมเสีย สังคมจึงไม่ยอมให้โอกาสยอมเป็นการที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่มีเจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและให้โอกาสกลับเข้าสู่สังคมเพื่อเป็นทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติหรือในการใช้ชีวิตของเขาเหล่านั้นในสังคมให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างคนปกติทั่วไป

ประกาศที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้³

ข. ลักษณะต้องห้าม

(4) เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม

ดังนั้น ในการพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นจะเป็นผู้มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 36 ข. (4) หรือไม่ มีปัญหาที่ควรพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

- ปัญหาเกี่ยวกับอายุในขณะกระทำความผิด อายุในขณะกระทำความผิดเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น เนื่องจากอายุเป็นสาเหตุที่เชื่อมโยงไปยังปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด ทั้งปัจจัยภายในครอบครัว ปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมต่างๆ เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่ยังไม่มีความรู้ลึกซึ้งพอที่จะเข้าใจอย่างเต็มที่ การพิจารณาไตร่ตรองยังไม่เท่ากับผู้ใหญ่ บางครั้งอาจจะยังไม่มี การพิจารณาถึงผลที่จะตามมา จึงเป็นวัยที่ผู้ปกครองต้องให้การอบรมสั่งสอนเพื่อให้เด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นมาเป็นคนดี โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอาชญากรรม ยาเสพติด หรืออบายมุขต่างๆ และในส่วนเด็กหรือเยาวชนที่พลัดพลั้งได้กระทำความผิดทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยก็มีกระบวนการในการแก้ไข

³ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมาตรา 36

บำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน แต่ละราย โดยพิจารณาถึงสาเหตุและปัจจัยต่างๆ รวมถึงมีการเยียวยา ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย และยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนอกจากศาลที่คอยให้คำแนะนำ ปกป้อง แก้ไขปัญหาเพื่อที่จะส่งมอบเด็กหรือเยาวชนกลับคืนสู่สังคมและเป็นบุคคลากรหรือทรัพยากรบุคคลของบ้านเมืองต่อไป

- ปัญหาเกี่ยวกับข้อหาหรือฐานความผิดที่ได้กระทำ ความผิดในทางอาญานั้น มีหลายฐานความผิดและแต่ละฐานความผิดนั้นมีบทลงโทษและอัตราโทษที่แตกต่างกันออกไป ผู้กระทำความผิดในฐานความผิดที่แตกต่างกัน จึงได้รับโทษที่แตกต่างกัน สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในเรื่องของลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมอันดีในการเข้ารับราชการก็เช่นเดียวกัน หากจะมีการรับฟังประวัติการกระทำความผิดทางอาญาเพื่อประกอบการพิจารณาลักษณะต้องห้ามในส่วนนี้ ควรที่จะมีการกำหนดให้ชัดเจนเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนและเป็นการคำนึงถึงอนาคตของผู้กระทำความผิดเหล่านี้ รวมทั้งเป็นการให้โอกาสในการกลับตนเป็นคนดีในภายภาคหน้า เนื่องจากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในฐานความผิดเล็กน้อยโดยส่วนมากมิได้มีจิตใจโหดเหี้ยมหรือเป็นอาชญากรแต่อย่างใด มิเช่นนั้นแล้วเด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ที่เคยผิดพลาดไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาในฐานความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อยและได้ถูกดำเนินคดีจนศาลเยาวชนและครอบครัวมีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจนสำเร็จ หากปรากฏว่าต่อมาผู้กระทำความผิดเหล่านี้ได้ประพฤติตนเป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอาชญากรรมอีก แต่หากสังคมยังไม่ให้โอกาสไม่ว่าจะเป็นการไม่ยอมรับในเรื่องต่างๆ โดยมองถึงอดีตว่าเคยกระทำความผิดทางอาญาอาญามาก่อน ย่อมทำให้บุคคลเหล่านี้ อาจเกิดความน้อยใจว่าเหตุในขณะนี้ตนเองได้กลับตนเป็นคนดีแล้ว แต่สังคมไม่ยอมรับให้ตนเองกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างเช่นคนปกติ ดังนั้นหากจะรับฟังประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กหรือเยาวชนในการพิจารณาถึงคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการ จึงควรมีการจำแนกเด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิดทางอาญาออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิดทางอาญาในข้อหาหรือฐานความผิดที่ไม่ร้ายแรง และ 2. เด็กหรือเยาวชนที่เคยกระทำความผิดทางอาญาในข้อหาหรือฐานความผิดที่ร้ายแรง โดยข้อหาหรือฐานความผิดที่ไม่ร้ายแรงนั้น ได้แก่ข้อหาหรือฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากโทษจำคุกไม่เกินห้าปีเป็นอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ให้อยู่ในอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ก็สามารถจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86⁴ ส่วนข้อหาหรือฐานความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินห้าปีขึ้นไปไม่ว่าจะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าเป็นข้อหาหรือฐานความผิดที่ร้ายแรง เว้นแต่เป็นข้อหาหรือฐานความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีสภาพบังคับทางอาญาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 84 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน โดยมาตรา 84 บัญญัติว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่เป็นการใช้ประกอบดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน หากมีการฝ่าฝืนให้ศาลสั่งระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือเพิกถอนการกระทำนั้น และอาจกำหนดค่าเสียหายหรือบรรเทาผลร้ายหรือมีคำสั่งให้จัดการแก้ไขเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามที่เห็นสมควร⁵ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บทลงโทษสำหรับผู้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนมาเปิดเผยหรือนำไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ไม่มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ เพียงแต่ให้ศาลสั่งเพิกถอนหรือระงับการกระทำนั้น และกำหนดค่าเสียหายหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามสมควรเท่านั้น หากมีการฝ่าฝืน เช่น มีการเปิดเผยและนำประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนไปพิจารณาประกอบการรับเข้าทำงานในหน่วยงานราชการ ผู้ที่ฝ่าฝืน ไม่ได้มีความรับผิดชอบในทางอาญาแต่ประการใด ย่อมอาจจะทำให้ไม่มีการเกรงกลัวต่อกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดประสิทธิภาพและไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และเมื่อเปรียบเทียบกับมาตราอื่นๆ ที่บัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน เช่น มาตรา 130 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว หรือชื่อสกุล ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น⁶ หรือ มาตรา 136 บัญญัติว่า ในการโฆษณาไม่ว่าด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ห้ามมิให้ระบุชื่อ หรือแสดงข้อความ หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นจำเลย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล⁷ และหากมีการฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญาอยู่ในมาตรา 192 ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 130 มาตรา 136 หรือมาตรา 153 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸

⁵ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 84

⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 130

⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 136

⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 192

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการลบหรือถอนประวัติการกระทำความผิดทางอาญา ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะ ที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566 บทที่ 4 ข้อ 6. ซึ่งบัญญัติว่า ให้ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร แต่งตั้ง “คณะกรรมการทะเบียนประวัติ ผู้ต้องหา ทะเบียนประวัติอาชญากร และทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มีใช้อาชญากร” จำนวนอย่างน้อยสามคน โดยประธานกรรมการต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองผู้บังคับการหรือเทียบเท่า เพื่อทำหน้าที่ดังนี้⁹

6.3 พิจารณาคัดแยกและถอนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชี ประวัติของบุคคลออกจาก “ทะเบียนประวัติผู้ต้องหา ทะเบียนประวัติอาชญากร และทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มีใช้อาชญากร” ในกรณีดังต่อไปนี้

(7) ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 84 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เมื่อพิจารณาแล้ว แม้ตาม (7) เป็นกรณีที่สามารถพิจารณาคัดแยกและถอนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และรายการประวัติหรือบัญชี ประวัติของบุคคล ออกจาก ทะเบียนประวัติผู้ต้องหา ทะเบียนประวัติอาชญากร และทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มีใช้อาชญากร แต่อย่างไรก็ตามในมาตรา 84 เป็นการห้ามมิให้เปิดเผยหรือนำประวัติการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาให้เป็นผลร้ายหรือเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนนั้น ทั้งในทางปฏิบัติในการลบหรือถอนทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กหรือเยาวชนก็ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อนซึ่งไม่ต่างจากทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้ใหญ่ และกระบวนการในการลบหรือถอนประวัติการกระทำความผิดทางอาญามีขั้นตอนที่กำหนดไว้อยู่หลายขั้นตอน ทั้งในคดีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลและไม่มีการฟ้องคดี ต่อศาล เมื่อคดีถึงที่สุด หัวหน้าสถานีตำรวจหรือหัวหน้าหน่วยงาน จะทำการแจ้งผลคดีถึงที่สุด ส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร โดยปรากฏ เลขคดี ชื่อผู้ต้องหา หมายเลขสารบบลายพิมพ์นิ้วมือ ข้อหา วันเดือนปีที่จับกุม ตามแบบรายงานคดีถึงที่สุด ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนด และผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากร แต่งตั้ง คณะกรรมการทะเบียนประวัติ ผู้ต้องหา ทะเบียนประวัติอาชญากร และทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มีใช้อาชญากร จำนวนอย่างน้อยสามคน โดยประธานกรรมการต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองผู้บังคับการหรือเทียบเท่า เพื่อเพื่อทำบัญชีเสนอขออนุมัติให้คัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ โดยให้ปรากฏชื่อตัว อายุ วันเดือนปีที่ถูกจับกุม หมายเลขสารบบลายพิมพ์นิ้วมือ รวมทั้งข้อหา/ผลคดี หรือวัตถุประสงฆ์ในการตรวจประวัติแล้วแต่กรณี รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลในบัญชีกับฐานข้อมูลของกองทะเบียนประวัติ อาชญากร และลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นหลักฐานก่อนเสนอผู้บังคับการกอง

⁹ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะ ที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566 บทที่ 4 ข้อ 6.

ทะเบียนประวัติอาชญากร เพื่อพิจารณาเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ได้รับมอบหมาย เพื่อพิจารณาอนุมัติ ในทางปฏิบัติมักจะเกิดความล่าช้าในส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลคดี เนื่องจากเมื่อคดีถึงที่สุดสถานีตำรวจในหลายท้องที่ไม่ได้รับดำเนินการแจ้งผลคดีไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรถึงทำให้เกิดความล่าช้าในการลบหรือถอนประวัติการกระทำความผิดในทางอาญา และไม่ได้มีการให้สิทธิแก่เด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในการแจ้งผลคดีไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ทั้งนี้การลบหรือถอนประวัติการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน คือกระบวนการทางกฎหมายที่ทำให้ประวัติอาชญากรของบุคคลไม่ปรากฏในการตรวจสอบประวัติอีกต่อไป ซึ่งสามารถช่วยให้เด็กและเยาวชน มีโอกาสในการสมัครงาน ศึกษาต่อ หรือดำเนินชีวิตโดยไม่ถูกตีตราจากความผิดในอดีต

หลังจากที่ได้ทำการศึกษาความหมาย ทฤษฎีและแนวคิด หลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน โดยศึกษาในเรื่องของประวัติการกระทำความผิดในทางอาญาของเด็กและเยาวชน ได้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาประการที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในประเด็น แรกปัญหาเกี่ยวกับอายุในขณะกระทำความผิด และในประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับข้อหาหรือฐานความผิดที่ได้กระทำ โดยแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ในส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาให้เข้ารับราชการได้ โดยเพิ่มเติมในวรรคท้ายของมาตรา 36 ว่า “ในกรณีที่ผู้นั้นเคยมีประวัติการกระทำความผิดในทางอาญาในขณะที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี หรือเคยมีประวัติการกระทำความผิดทางอาญาในขณะที่เป็นเยาวชนและได้กระทำความผิดในข้อหาหรือฐานความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่เป็นการกระทำความผิดโดยประมาท มิให้นำประวัติการกระทำความผิดในทางอาญาดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 36 ข.(4)”

2. ปัญหาประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีสภาพบังคับทางอาญาของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 84 โดยแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 192 โดยแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 192 ซึ่งอยู่ในส่วนบทกำหนดโทษว่า “ มาตรา 192 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 84 มาตรา 130 มาตรา 136 หรือมาตรา 153 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. ปัญหาประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการลบประวัติการกระทำความผิดทางอาญา ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566 โดยแก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566 บทที่ 4 ข้อ 6.3 (7) ในส่วนการคัดแยกและการถอนประวัติบุคคล

ออกจากทะเบียนประวัติผู้ต้องหา ทะเบียนประวัติอาชญากรและทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มีใช่อาชญากร ว่า

“(7) ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 84 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เมื่อคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว ” และเพิ่มเติมข้อ 9. ในบทที่ 4 ของระเบียบดังกล่าวเพื่อเป็นการให้สิทธิแก่เด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ว่า

“ข้อ 9. คดีอาญาที่ต้องหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจาก สารบบความ ตามมาตรา 92 มาตรา 133 หรือกรณีสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ตามมาตรา 88 วรรคสอง หรือในกรณีที่พนักงานอัยการ มีคำสั่งสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 หรือมาตรา 145/1 ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิแจ้งผลคดีนั้นไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือวันที่มีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความหรือสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับหรือนับแต่วันที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้วแต่กรณี และให้นำข้อ 6. มาบังคับใช้โดยอนุโลม”

การศึกษาค้นคว้าเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566 นั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้มีความสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีมากกว่าการพิพากษาลงโทษ และได้รับโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะ ที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ.2566